ការអប់រំប្រកបដោយគុណតម្លៃព្រះពុទ្ធសាសនាដល់ព្រះសង្ឃ

ដោយៈ លោក **ប៉ាន់ សំណាង**
មន្ត្រីនាយកដ្ឋានវិទ្យាសាស្ត្រអប់រំ
វិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រនិងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម
នៃរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា

១. សេចក្តីផ្តើម

តាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ដែលជាច្បាប់កំពូលរបស់ជាតិ បានចែងថា ព្រះពុទ្ធសាសនា ជាសាសនារបស់រដ្ឋ។[1]ព្រះសង្ឃ ជាសាវ័ក[2]នៃសាសនាព្រះពុទ្ធដែលដឹកនាំ អប់រំ ប្រៀនប្រដៅពុទ្ធបរិស័ទតាមពុទ្ធបញ្ញត្តិ។ បើនិយាយពីពាក្យថា«សង្ឃ»គឺជាភាសាសំស្រ្កឹតដែលមានអត្ថន័យថា«សហគមន៍» ដែលត្រូវបានប្រើប្រាស់ជាចម្បងសម្តៅទៅរកសហគមន៍អ្នកបួសនៅក្នុងសាសនាព្រះពុទ្ធ ឬត្រូវបានគេហៅម្យ៉ាងទៀតថាជា ភិក្ខុឬភិក្ខុនី[3] ព្រះសង្ឃ និងដូនជីជាដើម។[4]

នៅក្នុងសង្គមខ្មែរ ជនជាតិខ្មែរបាន និងកំពុងគោរពព្រះពុទ្ធសាសនាយ៉ាងខ្ជាប់ខ្ជួន។ តាំងពីអតីតកាលក៏ដូចជាបច្ចុប្បន្ន ទាំងថ្នាក់ដឹកនាំ ទាំងប្រជាពលរដ្ឋ ពិសេសរាជវង្ស បានបូជានិងគោរពសក្ការដល់ព្រះត្រៃរតន៍ ព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃតាមប្រពៃណីរហូតមក។ ទន្ទឹមនឹងនេះ ព្រះសង្ឃ គឺជាសាវ័កដ៏សំខាន់បំផុតក្នុងការប្រតិបត្តិនៅក្នុងសាសនា ហើយព្រះអង្គក៏ខំព្យាយាមសិក្សារៀនសូត្រ អប់រំហ្វឹកហាត់យ៉ាងហ្មត់ចត់តាមពុទ្ធឱវាទ ក៏ដូចជាវិន័យក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា។ អ្វីៗដែលភិក្ខុសាវ័កត្រូវបំពេញក្នុងការអប់រំផ្សព្វផ្សាយនូវគុណ

---

[1] *ចែងនៅមាត្រា៤៣ ច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា ឆ្នាំ ១៩៩៣*

[2] *សាវ័ក ប្រែថា អ្នកស្តាប់ឱវាទ*

[3] *ពីដើម មានស្ត្រីបានបួសក្នុងសាសនាដែរ*

[4] *ដកស្រង់ពីៈ*https://studybuddhism.com

តម្លៃនានានៃព្រះពុទ្ធសាសនា ត្រូវឆ្លើយតបនឹងសង្គមជាក់ស្តែងផងដែរ ទើបឧត្តមកិច្ចនោះ ទទួលបាននូវប្រសិទ្ធភាពនិងប្រសិទ្ធផលខ្ពង់ខ្ពស់។ចំណុចនេះ គឺទាមទារឱ្យព្រះសង្ឃអង្គសាវ័កមួយក្នុងចំណោមសាវ័កទាំង៤ពួកខិតខំសិក្សារៀនសូត្រពុទ្ធវិន័យ ចំណេះដឹងទូទៅ ឬពិចារណាពីតថភាព សច្ចភាពសង្គមទាំងឡាយ ។មិនតែប៉ុណ្ណោះ ព្រះអង្គ ក៏ទទួលបាននូវជំនាញអក្សរសាស្ត្រតាមរយៈព្រះផ្នួសដែរ ពីព្រោះព្រះពុទ្ធសាសនា ជាជម្រកដ៏ធំនៃអក្សរសាស្ត្រខ្មែរនៅសម័យដែលយើងមានគ្រោះថ្នាក់ធ្លាក់ដុនដាបក្នុងភ្លើងសង្គ្រាមដោយសារវត្តអារាមនេះហើយ ជាទីកន្លែងតែមួយគត់ក្នុងការថែរក្សាខឿនវប្បធម៌ជាតិឱ្យបានគង់វង្ស។

នៅក្នុងអត្ថបទស្រាវជ្រាវខ្លីនេះ យើងចង់ចុះបញ្ជាំងឱ្យឃើញពីគុណតម្លៃនៃព្រះពុទ្ធសាសនាដែលព្រះសង្ឃខ្មែរទទួលបានដោយផ្សារភ្ជាប់ជីវភាពជាក់ស្តែងនៅក្នុងសង្គម។ ព័ត៌មានក៏ដូចជាទិន្នន័យដែលយើងទទួលបាន គឺតាមរយៈការសម្ភាសផ្ទាល់ជាមួយព្រះសង្ឃ ពីការអង្កេត ពីគេហទំព័រនានា ហើយនិងពីឯកសារផ្សេងៗ ។

២. និយមន័យ

ទាក់ទិននឹងប្រធានបទនេះ ពាក្យគន្លឹះដែលគួរស្វែងយល់មានដូចខាងក្រោមៈ

ក. អប់រំ

អប់រំ [5]: (កិ.) អប់ បង្អប់ ផ្សែង ឬ បង្អប់ចំហាយ ។ ព. ប្រ. ហាត់ ចិត្ត, បង្វឹក ចិត្ត; ដួសដុល ចំពោះវិជ្ជា ឬ កិរិយា មារយាទ, ហ្វឹកហាត់ឱ្យស្ទាត់ជំនាញជាងមុន, កែឲ្យបានល្អប្រពៃជាង មុនជាលំដាប់; ខំប្រឹងបំពេញ ឧបនិស្ស័យឱ្យ បរិបូណ៌, ខំកសាង សន្សំបុណ្យ កុសលរក្សា ទុកពុំឱ្យមានហ្មង, មិនឱ្យមានថ្នាំងថ្នាក់; បន្ទុំ បារមី : ព្រះបរមពោធិសត្វបានអប់រំបន្ទុំបារមី អស់កាលយូរអង្វែង។ ន. ឈ្មោះក្រសួងរដ្ឋ មន្ត្រីកាន់កាប់មុខការផ្នែកខាងការអប់រំ, ការសិក្សា : ក្រសួងអប់រំជាតិ (ពីដើម ហៅ: ក្រសួង សិក្សាធិការ)។ ពាក្យ«អប់រំ»ក៏ត្រូវនឹងពាក្យអង់គ្លេស «Educate» ដែលមានន័យថាផ្តល់ការណែនាំខាងបញ្ញា សីលធម៌ និងសង្គមដល់ នរណាម្នាក់ ជាធម្មតានៅសាលា ឬសាកលវិទ្យាល័យ។ "នាងបានទទួលការអប់រំ

[5] ស្រង់ពីវចនានុក្រមសម្តេចសង្ឃរាជ ជួន ណាត

នៅសាលាបឋមសិក្សា"(give intellectual, moral, and social instruction to (someone), typically at a school or university." : she was educated at a boarding school")[6]។

ខ. សង្ឃ

ខាងក្រោមជាន័យរបស់ពាក្យ«សង្ឃ»និងកន្សោមពាក្យដទៃទៀតដែលមានពាក្យ«សង្ឃ» ជាធាតុបង្គោល(Main Element)៖ សង្ឃ[7]: សំ. បា.(ន.) (ប្រើជា សំឃ ក៏បាន (អ. ថ. ស័ង-ឃៈ) ពួក; ប្រជុំ; បន; ហ្វូង។ តាម លទ្ធិពុទ្ធសាសនា សំដៅចំពោះពួកភិក្ខុ តាំងពី ៤ រូបឡើងទៅ : ជំនុំសង្ឃ, របស់សង្ឃ, អាជ្ញាសង្ឃ, សង្ឃព្រមព្រៀងគ្នា។ បើរៀងភ្ជាប់ពីខាងដើមសព្ទដទៃ អ. ថ. សង់ឃៈ, ដូចជា : សង្ឃកតិកា (--កៈ--) បញ្ញត្តិរបស់សង្ឃ ។ សង្ឃកម្ម ការរបស់សង្ឃដែលប្រជុំគ្នាធ្វើក្នុងសីមា។ សង្ឃករណីយកិច្ច កិច្ចដែលសង្ឃត្រូវធ្វើ (មានការជួសជុល សេនាសនៈជាដើម)។ សង្ឃការី (តាមទម្លាប់ អ. ថ. សង់គ្រី) អ្នកធ្វើការសង្ឃ; ខ្មែរ ហៅក្រុមអ្នករាជការក្នុងព្រះរាជវាំងមួយក្រុមមានមុខការខាងចាត់ការសង្ឃដែលទាក់ទង ដោយកិច្ចមានព្រះរាជនិមន្ត ជាដើម។ សង្ឃកិច្ច កិច្ចការផ្សេងៗរបស់សង្ឃ។ សង្ឃគតទាន (សង់ឃៈគៈតៈ--) ទានដែលបង្អោនទៅ ចំពោះសង្ឃ គឺទានដែលទាយកប្រគេនចំពោះសង្ឃ (ព. ផ្ទ. បុគ្គលិក ទាន)។ សង្ឃគារវតា (--រៈវៈ--) សេចក្ដីគោរពចំពោះសង្ឃ។ សង្ឃគុណ គុណព្រះសង្ឃ គឺវត្តប្រតិបត្តិ ឬសណ្ដាប់ធ្នាប់ល្អវិសេសរបស់ព្រះអរិយសង្ឃ។ សង្ឃដីកា ដីការបស់សង្ឃ; ដីការបស់ភិក្ខុដែលចេញជាផ្លូវរាជការ; សំបុត្រសម្រាប់សាមណេរ ក្នុងសម័យបច្ចុប្បន្ននេះ កាន់ជាសម្គាល់ខ្លួន ទុកដូចជា សំបុត្រឆាយាសម្រាប់ភិក្ខុ (ប្រើតាមសម័យនិយមរបស់ប្រទេស)។ សង្ឃត្ថេរ ឬ--រៈ ភិក្ខុ ដែលជាថេរៈក្នុងជំនុំសង្ឃ។ សង្ឃទាន ទានដែលទាយកប្រគេនចំពោះ សង្ឃ (ព. ផ្ទ. បុគ្គលិក ទាន)។ សង្ឃទាសៈ ឬ សង្ឃទាសី បុរស ឬ ស្ត្រី ដោយបញ្ញត្តិប្រគល់ ខ្លួនជាអ្នកធ្វើការបម្រើសង្ឃ ហាក់ដូចជា ទាសៈ ឬទាសី។ សង្ឃទូត បម្រើរបស់សង្ឃ, តំណាងសង្ឃ។ សង្ឃនវក (--នៈវៈកៈ ឬ--នៈវក់) ភិក្ខុថ្មី ក្នុងសង្ឃ គឺភិក្ខុដែលទើបនឹងបួស ថ្មីក្នុងជំនុំសង្ឃមួយពួកៗ។ សង្ឃនាយក (--យក់) មហាថេរដែលជា អ្នកដឹកនាំសង្ឃ គឺ ព្រះថេរៈ

[6] ស្រង់ពីវចនានុក្រមOxford Language

[7] ស្រង់ពីវចនានុក្រមសម្ដេចសង្ឃរាជ ជួន ណាត

ធំដែលជាអ្នកត្រួតត្រាលើសង្ឃទូទៅក្នុងរដ្ឋមួយៗ។ សង្ឃបញ្ញា ពាក្យបង្គាប់ ឬ ពាក្យផ្តាំផ្ញើរបស់សង្ឃ។ សង្ឃបរិនាយក (--ប៉ៈរ៉ិនាយក) ព្រះថេរៈ ដែលជាអ្នកត្រួតត្រាលើ សង្ឃមួយពួក ៗ។ សង្ឃបរិភោគ ការប្រើ ប្រាស់របស់ក្នុងអំណាចសង្ឃ (ព. ផ្ទ. បុគ្គល បរិភោគ)។ សង្ឃបាមោក្ខ (-ប៉ា-ម៉ោក) ព្រះ ថេរៈ ដែលជាប្រធាន ឬជាមេរបស់សង្ឃ, មេ ក្រុមក្នុងវត្តមួយៗ ឬមេគណក្នុងខេត្ត មួយៗ។ សង្ឃបិតា ព្រះមហាថេរដែលទុកដូចជា បិតារបស់សង្ឃ។ សង្ឃបូជា បូជាចំពោះសង្ឃ។ ព្រះសង្ឃប្រកាស ឬព្រះសង្ឃរាជប្រកាស សេចក្តីប្រកាសរបស់សម្តេចព្រះសង្ឃនាយក ឬសេចក្តីប្រកាសរបស់សម្តេចព្រះសង្ឃរាជ។ សង្ឃប្រណាមការ បង្អោន កាយ វាចា ចិត្ត ថ្វាយ បង្គំ ចំពោះសង្ឃគុណ។ សង្ឃភត្ត ភត្ត ដែលទាយកប្រគេនចំពោះសង្ឃ។ សង្ឃភេទ ការបំបែកសង្ឃ (ដោយពេញតាមលក្ខណៈវិន័យ)។ សង្ឃភេទកៈ ភិក្ខុអ្នកបំបែកសង្ឃ។ សង្ឃមណ្ឌល ជំនុំសង្ឃ; ភិក្ខុសង្ឃ ក្នុង ប្រទេស ឬដែននីមួយៗ។ សង្ឃមាមកៈ អ្នករាប់អាន សង្ឃថា ជារបស់ខ្លួន (អ្នកប្តេជ្ញាយកសង្ឃរតនៈ ជាសរណៈ); បើស្ត្រី ជាសង្ឃមាមិកា។ សង្ឃរតនៈ ឬសង្ឃរ័ត្នរតនៈគឺសង្ឃ, សង្ឃ ដែលទុកដូចជា រតនៈ។

សង្ឃរាជ ឬ សង្ឃ រាជា សម្តេចសង្ឃ។ សង្ឃរាជីការ ប្រេះធា របស់សង្ឃ, ដំណើរមោះមៃរបស់សង្ឃ ។ សង្ឃ វង្ស វង្សរបស់សង្ឃ។ ខ្មែរប្រើពាក្យនេះ ជា សមណស័ក្តិ ទីបាឡាត់ខាងស្តាំជា ឋានានុក្រម សម្រាប់សម្តេចព្រះមហាសង្ឃរាជ : ព្រះ បាឡាត់សង្ឃ វង្ស ជាគូគ្នានឹងព្រះបាឡាត់ សង្ឃរក្ខ (បាឡាត់ខាងឆ្វេង)។ សង្ឃសម្មតិ (--ស័ម-ម៉ៈតិ) សន្មតិរបស់សង្ឃ។ សង្ឃសាមគ្គី សេចក្តីព្រមព្រៀង ឬស្រុះស្រួលរបស់សង្ឃ; សេចក្តីព្រមព្រៀងរបស់ពួក ក្រុម។ សង្ឃាណត្តិ (បា. សង្ឃ + អាណត្តិ) សេចក្តីបង្គាប់ ឬ ពាក្យផ្តាំផ្ញើរបស់សង្ឃ។ សង្ឃានុស្សតិ (បា. សង្ឃ + អនុស្សតិ) សេចក្តីរឭកដល់សង្ឃគុណ។ សង្ឃុបដ្ឋាក (សង់-ឃុប៉័ត-ឋាក; បា. សង្ឃ + ឧបដ្ឋាក) អ្នកបម្រើ ឬទំនុកបម្រុងសង្ឃ; បើ ស្ត្រី ជាសង្ឃុបដ្ឋាយិកា (បា. សង្ឃ + ឧបដ្ឋាយិកា)។ល។ចំពោះភាសាអង់គ្លេស «សង្ឃ» ត្រូវនឹងពាក្យ «Monk» ដែលមានន័យថា«ជាសមាជិកនៃសហគមន៍សាសនានៃបុរសដែលរស់ដោយការសច្ចាចំពោះភាពខ្វះខាត សេចក្តីបរិសុទ្ធដោយកាយ វាចា ចិត្ត និងឱវាទ ឬការស្តាប់បង្គាប់។ (a member of a religious

community of men typically living under vows of poverty, chastity, and obedience)[8]។

គ. គុណតម្លៃ

ចំពោះពាក្យគុណតម្លៃនេះ យើងសង្កេតឃើញមានការលើកឡើងជាច្រើនដូចខាងក្រោម៖

- ***គុណតម្លៃ** គឺជាជំនឿជាមូលដ្ឋាន និងជាគោលការណ៍សំខាន់ដែលដឹកនាំ ឬជំរុញអាកប្បកិរិយា ឬសកម្មភាព។*[9]
- ***គុណតម្លៃ**:ការបរិបូណ៌ដោយសេចក្តីល្អ និងប្រយោជន៍ដែលមិនអាចកាត់*[10] ។
- ***គុណតម្លៃ**គឺជាជំនឿឬឧត្តមគតិដែលមនុស្សវាយតម្លៃស្ថានភាព មនុស្សរឿង សកម្មភាព ឬព្រឹត្តិការណ៍ផ្សេងៗ។ ពីការវាយតម្លៃនោះ វាត្រូវបានគេសម្រេចចិត្តថាតើមានអ្វីអាក្រក់ ឬល្អចង់បាន ឬមិនចង់បាន។ គុណតម្លៃ មានឥទ្ធិពលលើការសម្រេចចិត្ត និងអាកប្បកិរិយាដែលមនុស្សធ្វើពេញមួយជីវិតរបស់ពួកគេ។ ដូច្នេះពួកគេ ជាគោលការណ៍នៃសកម្មភាព។ ឧទាហរណ៍ប្រសិនបើមនុស្សម្នាក់ឱ្យតម្លៃលើ "មិត្តភាព" ដូច្នេះគាត់មានតម្លៃនៃមិត្តភាព គាត់នឹងសម្រេចចិត្តចំណាយពេលច្រើនជាមួយមិត្តរបស់គាត់ ហើយនឹងផ្តល់សារៈសំខាន់ចំពោះវា បើប្រៀបធៀបទៅនឹងអ្វីផ្សេងទៀត។*[11]
- *បើពិនិត្យទៅលើពាក្យ«**គុណតម្លៃ**» កើតមកពីពាក្យ «គុណ» ដែលមានន័យថា ដំណើរធ្វើឲ្យចម្រើន សភាពបែបបទ សេចក្តីចម្រើន និង «តម្លៃ» ដែលមានន័យថា អ្វីៗដែលថ្លៃ*[12]*។ តាមន័យនេះ យើងអាចសរុបបានថា គុណតម្លៃ បានដល់ដំណើរចម្រើននូវអ្វីៗដែលថ្លៃ។*

ជារួមមក ទោះបីមានការយល់ឃើញផ្សេងៗគ្នាក៏ដោយ ក៏គុណតម្លៃមានអត្ថន័យវិជ្ជមាន ហើយមានជាតួរួមដូចគ្នាដែលសម្តៅលើភាពលើសលប់ដោយការលូតលាស់ដែលជាសេចក្តីល្អដែរ។

---

[8] *ស្រង់ពីវចនានុក្រម*Oxford Language

[9] *ស្រង់ពី៖*https://thehrdaily.com.dream

[10] *ស្រង់ពី៖*https://www.sangapac.com

[11] *ស្រង់ពី៖*https://km.warbletoncouncil.org

[12] *ន័យក្នុងវចនានុក្រម ជួន ណាត*

ប្រសិនបើគេនិយាយថា នរណាម្នាក់ "មានតម្លៃ" វាមានន័យថាពួកគេមានគុណតម្លៃ ដូចជាការគោរព សុភាពរាបសារ ភាពអត់ធ្មត់ ការតស៊ូ និងភាពស្មោះត្រង់ ឬគេចាត់ទុកថា មានលក្ខណៈវិជ្ជមានក្នុងសង្គម។

៣. ព្រះសង្ឃនៅក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា

សព្វថ្ងៃ នៅខណៈពេលដែលព្រះពុទ្ធសាសនា បានរីកសាយភាយទៅកាន់បច្ចិមលោក ពាក្យថាសង្ឃនេះ បានក្លាយទៅជាពាក្យដែលគេប្រើប្រាស់យ៉ាងទូលាយសម្រាប់សហគមន៍អ្នកបដិបត្តិព្រះពុទ្ធសាសនា ឬសូម្បីតែក្រុមអ្នកបដិបត្តិមួយក្រុមតូចនៅតាមមជ្ឈមណ្ឌលព្រះធម៌ ក៏គេរួមគ្នាបង្កើតសហគមន៍សង្ឃឡើងដែរ (រូបទី១)។

រូបទី១៖ សហគមន៍សង្ឃនិមន្តបិណ្ឌបាត

កម្ពុជាជាប្រទេសវ័យចំណាស់នៅតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ ដែលគោរពប្រតិបត្តិព្រះពុទ្ធសាសនា។ ព្រះសង្ឃ បានដើរតួនាទីជាច្រើននៅក្នុងពុទ្ធចក្រ និង អាណាចក្រ។

ក. សង្ឃប្រវត្តិ៖

បន្ទាប់ពីព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធត្រាស់ដឹង ព្រះសូត្រនៃកងចក្រព្រះធម៌ ឬព្រះធម្មចក្រ បានពន្យល់ប្រាប់យើងថា ព្រះអង្គបានសម្តែងធម៌ដំបូងរបស់ព្រះអង្គ ពោលគឺអរិយសច្ចៈបួន ទៅកាន់ព្រះភិក្ខុប្រាំរូប។ ភិក្ខុទាំងប្រាំរូបនេះ បានក្លាយជាសាវ័ករបស់ព្រះអង្គ ហើយមួយព្រះអង្គក្នុងចំណោមទាំងប្រាំអង្គគឺ កោណ្ឌញ្ញៈព្រះអង្គបានសម្រេចព្រះអរហន្ត។ កន្លងទៅបានពីរបីថ្ងៃក្រោយមកទៀត ស្របពេលដែលព្រះអង្គសម្តែងអំពីសុញ្ញភាព ឬភាពសូន្យនៃអត្តភាព ឬអនត្តា បញ្ចវគ្គិភិក្ខុទាំងអស់បានសម្រេចនូវព្រះអរហន្ត។ ភិក្ខុទាំងប្រាំអង្គនេះ បានក្លាយជាសមាជិកសង្ឃដំបូងគេបំផុត។ បន្ទាប់មកព្រះពុទ្ធ បានចំណាយពេលវេលាដែលនៅសេះសល់ទាំងប៉ុន្មានរបស់ព្រះអង្គ ប្រហែលជាសែសិបប្រាំព្រះវស្សា ដើម្បីសម្តែងព្រះធម៌ដែលព្រះអង្គបានត្រាស់ ស្របពេលដែលសាវ័ករបស់ព្រះអង្គក៏បានធ្វើដំណើរនិមន្តទៅកាន់ភូមិឋាននានា នៅពាសពេញភាគខាងជើងនៃ

ប្រទេសឥណ្ឌា ដើម្បីផ្សព្វផ្សាយនូវព្រះធម៌របស់ព្រះអង្គ។ មិនយូរមិនឆាប់ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ បានទាក់ទាញនូវបរិស័ទជាច្រើនដែលមកពីគ្រប់ស្រទាប់វណ្ណៈទាំងអស់៖ មានទាំងគ្រូសាសនា ទាំងមហាក្សត្រ និងមហាក្សត្រិយានី កសិករ និងអ្នកសម្លាប់សត្វជាដើម ។ល។ តែភាគច្រើននៃសាវ័ករបស់ព្រះអង្គនៅសម័យនោះ ពួកគេមិនចង់បោះបង់ចោលនូវជីវិតលោកិយ៍របស់គេទេ តែបើគេប្រាថ្នាលាចាកជីវិតលោកិយ៍របស់គេ ដើម្បីចូលរួមជាមួយសហគមន៍សង្ឃនោះ នោះព្រះអង្គតែងទទួលស្វាគមន៍ពួកគេជានិច្ច។ ពុទ្ធបរិស័ទដែលបន្តរស់នៅ នៅក្នុងភេទជាគ្រហស្ថ ពួកគេជួយទំនុកបម្រុងជាអាហារ និងស្បង់ជីវរដល់សង្ឃ។

ពេលវេលាចេះតែកន្លងផុតទៅ មានមនុស្សជាច្រើនបានមកចូលរួមស្តាប់និងបដិបត្តិជាមួយព្រះអង្គ ប្រការនេះបានសេចក្តីថា វាគឺជារឿងចាំបាច់ដែលត្រូវបង្កើតវិន័យសម្រាប់សាវ័ក ដើម្បីជានាឱ្យបាននូវសហគមន៍សង្ឃដែលមានក្តីសុខុដុមរមនា។ វិន័យត្រូវបានបង្កើតឡើង ត្រូវបានគេយកមកប្រើប្រាស់នៅពេលចាំបាច់ ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងកំហុសឆ្គងឬអធិករណ៍នានាដែលកើតឡើងនៅក្នុងសហគមន៍សង្ឃ។ មានវិន័យរាប់រយ «២» ត្រូវបានបង្កើតឡើង រហូតដល់ទីបញ្ចប់នៃជីវិតចុងក្រោយរបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ សម្រាប់ឱ្យអ្នកបួស និងដូនជីបដិបត្តិតាម។

កាលពីដំបូងឡើយ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធព្រះអង្គទទួលតែបុរសតែប៉ុណ្ណោះឱ្យចូលបួសនៅក្នុងសហគមន៍សង្ឃ។ ប្រាំឆ្នាំក្រោយពីការបង្កើតនូវសហគមន៍សង្ឃ ម្តាយមីងរបស់ព្រះអង្គព្រះនាមថា មហាបជាបតី គោតមី បានស្នើសុំឱ្យព្រះពុទ្ធបំបួសរូបនាងជាភិក្ខុនី ប៉ុន្តែព្រះអង្គបានបដិសេធ។ ប៉ុន្តែព្រះនាងមហាបជាបតី គោតមី រួមទាំងស្ត្រីប្រាំរយនាក់ទៀត មិនរាថយ និងបានសម្រេចចិត្តថា កោរសក់និងស្លៀកពាក់ស្បង់ជីវរព័ណ៌លឿង និងធ្វើដំណើរតាមព្រះពុទ្ធ។ ព្រះនាងមហាបជាបតី បានធ្វើការស្នើសុំពីរលើកទៀតទៅកាន់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ តែព្រះពុទ្ធបានធ្វើការបដិសេធចំពោះនាងគ្រប់ពេលទាំងអស់។ លើកទីបួនជីដូនមួយរបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ គឺព្រះអានន្ទព្រះអង្គបានចូលបង្គំថ្វាយដល់ព្រះពុទ្ធជំនួសម្តាយមីងរបស់ព្រះអង្គ ព្រះអានន្ទបានសួរទៅកាន់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធថា តើស្ត្រីគេមានសមត្ថភាពដូចបុរសដើម្បីបដិបត្តិលើមាគ៌ាផ្លូវចិត្តនេះ និងសម្រេចបាននូវការត្រាស់ដឹងដូច

បុរសប្អូនទេ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធព្រះអង្គទ្រង់យល់ព្រមនិងឆ្លើយតបទៅកាន់អានន្ទវិញ។ បន្ទាប់មកទៀត អានន្ទបានផ្តល់ជាយោបល់ថា វាគឺជារឿងល្អដែលស្ត្រីអាចក្លាយជាអ្នកបួសបាន ហើយព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់ក៏អនុញ្ញាតឱ្យបំបួសស្ត្រីជាសាវ័ករបស់ព្រះអង្គ។

ខ. សារៈសំខាន់របស់ព្រះសង្ឃ

នៅក្នុងសាសនា ព្រះសង្ឃ ជាសាវ័កមួយនៃព្រះពុទ្ធដែលទូន្មានដល់ពុទ្ធបរិស័ទ ហើយនៅក្នុងសង្គមមនុស្ស ព្រះសង្ឃ គឺជាអ្នកអប់រំសីលធម៌សង្គម។

ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធចូលបរិនិព្វាន២៥០០ព្រះវស្សាកន្លងផុតទៅហើយ ព្រះអង្គបានបន្សល់ទុកនូវព្រះធម៌របស់ព្រះអង្គ ដើម្បីឱ្យយើងបដិបត្តិ នេះហើយគឺជាព្រះពុទ្ធសាសនា។ ប៉ុន្តែដើម្បីឱ្យយើងបដិបត្តិទៅដោយរលូន និងមានប្រសិទ្ធិភាពនោះ យើងចាំបាច់ត្រូវការនូវគំរូភាពដែលគួរអោយទុកចិត្តបាន ពោលគឺបុគ្គលដែលមានការចេះដឹង និងធ្វើការបដិបត្តិនូវព្រះធម៌ និងសម្រេចបាននូវគោលដៅខ្លះៗហើយ ដើម្បីឱ្យគេជួយណែនាំតម្រង់ផ្លូវដល់យើង។ សហគមន៍ដែលមានបុគ្គលបែបនោះនោះគឺជាសហគមន៍សង្ឃនេះឯង។

សព្វថ្ងៃនេះ យើងតែងតែងាកទៅរកតារាល្បីៗនិងយកគេមកធ្វើជាគំរូរបស់យើង៖ តារាសម្តែងប្រុសស្រី តារាដើរម៉ូដ តារាចម្រៀង និងកីឡាករជាដើម។ ប៉ុន្តែមនុស្សទាំងអស់នេះគេមានបញ្ហារបស់គេរៀងៗខ្លួន។ យើងដឹងច្បាស់ណាស់ នៅក្នុងជីវិតឯកជនរបស់គេ គឺមានបញ្ហាស្មុគស្មាញខ្លាំងណាស់។ មិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះទេ តែកាលណាយើងមានភាពងុបងុលជាមួយនឹងតារាល្បីៗ និងងុបងុលជាមួយនឹងជីវិតរបស់គេ វានាំយើងទៅរកតែការនិយាយដើមពីគេ និងនាំយើងទៅរកការជាប់ជំពាក់លើសម្ភារៈនិយមផ្សេងៗ។ សកម្មភាពទាំងអស់នេះ មិននាំមកនូវប្រយោជន៍ និងក្តីសុខដល់រូបយើងនិងដល់មនុស្សគ្រប់រូបឡើយ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត សហគមន៍សង្ឃ គឺជាអ្នកដែលបានលុបបំបាត់បញ្ហារបស់ខ្លួនមួយចំនួនហើយ និងកំពុងតែបដិបត្តិដើម្បីកម្ចាត់បង់បញ្ហារបស់ព្រះអង្គដែលនៅសេសសល់ទាំងប៉ុន្មាន។ នេះ ជាគំរូភាពដែលគួរគោរព។

ដោយសារតែគុណបុណ្យដ៏ធំធេងរបស់ព្រះសង្ឃ ដែលសព្វថ្ងៃ នៅក្នុងពិភពលោកដ៏ទំនើបយើងនេះ យើងនៅមានព្រះធម៌ដែលបានរក្សាមកយ៉ាងល្អ ដែលបន្តឆ្លងកាត់ពីជំនាន់មួយទៅជំនាន់មួយទៀតមិនឈប់។

សហគមន៍សង្ឃបានបំផុសគំនិតយើង ឱ្យសំឡឹងមើល និងមើលឱ្យឃើញវែងឆ្ងាយជាងបញ្ហារបស់យើងទៅទៀត គឺមើលឃើញមាគ៌ាមួយដែលដឹកនាំយើងទៅរកការរួចចាកផុតពីសេចក្តីទុក្ខទាំងស្រុង។ សង្ឃ មិនត្រឹមតែបំផុសគំនិតយើងតែប៉ុណ្ណោះទេ ព្រះអង្គដឹកនាំ លើកកម្លាំងចិត្ត និងជួយគាំទ្រយើងពល់គ្រប់ជំហានទាំងអស់នៅលើមាគ៌ានេះ។ ហេតុដូច្នេះហើយបានជាពេលខ្លះគេពោលពាក្យថា បើគ្មានសង្ឃ គឺគ្មានពុទ្ធសាសនា។

គ. វិន័យសង្ឃ

វិន័យ (មកពីពាក្យបាលីសំស្ក្រឹត«វិនយ») មានន័យថា ការដឹកនាំទៅរកផ្លូវល្អ ច្បាប់ ... ។ការីកចម្រើនលូតលាស់ទាំងឡាយ កើតឡើងពីការបដិបត្តវិន័យនេះឯង។

ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ជាអ្នកប្រាជ្ញ ជាទស្សនវិទូដ៏មហាអស្ចារ្យក្នុងលោក។គឺមានវិន័យរាប់រយ«ខ»ត្រូវបានបង្កើតឡើង រហូតដល់ទីបញ្ចប់នៃជីវិតចុងក្រោយរបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធសម្រាប់ឱ្យអ្នកបួស និងដូនជីបដិបត្តិតាម (រូបទី២)។

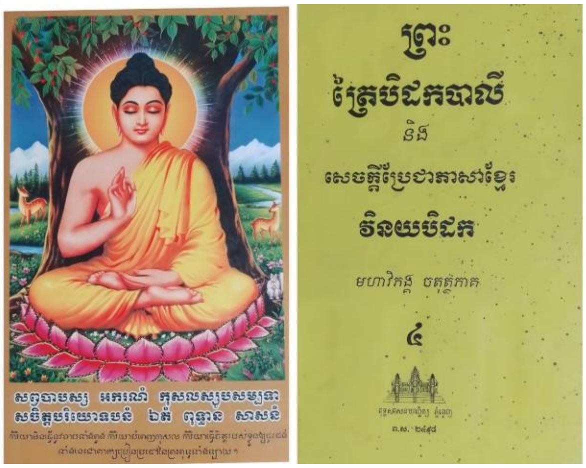

រូបទី២៖ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ សមាធិក្រោមដើមពោធិ៍ និងវិនយបិដកសម្រាប់បព្វជិតបដិបត្តិ

បើនិយាយពីវិន័យសង្ឃ គឺមានច្រើន«ខ» ណាស់ តែបើនិយាយរួម គម្ពីរព្រះវិន័យព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ទ្រង់បានបញ្ញត្តិសិក្ខាបទដល់សាវ័កទាំងឡាយ ព្រោះអាស្រ័យអំណាចប្រយោជន៍កើតមានចំពោះសង្ឃគឺ[13]៖

១- ដើម្បីសេចក្តីល្អដល់សង្ឃ

២- ដើម្បីការរស់នៅសប្បាយដល់សង្ឃ

៣- ដើម្បីសង្កត់សង្កិននូវបុគ្គលទាំងឡាយដែលមិនអៀនខ្មាស

៤- ដើម្បីនៅជាសុខស្រួលដល់ភិក្ខុទាំងឡាយដែលមានសីលជាទីស្រឡាញ់

៥- ដើម្បីរាំងអាសវធម៌ទាំងឡាយក្នុងបច្ចុប្បន្ន

[13] តាមការផ្សាយនៃគេហទំព័រកាសែតកោះសន្តិភាពនៅថ្ងៃទី១៧ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០២១ ដោយដាក់ចំណងជើងមានអំណាចប្រយោជន៍១០យ៉ាង តែសរសេរឃើញតែ៩

៦- ដើម្បីញ៉ាំងបុគ្គលទាំងឡាយដែលមិនទាន់ជ្រះថ្លាឲ្យជ្រះថ្លាឡើង

៨- ដើម្បីញ៉ាំងបុគ្គលទាំងឡាយដែលជ្រះថ្លាហើយឱ្យរឹងរិតតែជ្រះថ្លាឡើងថែមទៀត

៩- ដើម្បីតម្កល់នៅមាំនៃព្រះសទ្ធម្ម

១០- ដើម្បីអនុគ្រោះដល់ព្រះវិន័យ។ វិន័យបញ្ញត្តិនេះ មានប្រយោជន៍ធំធេងណាស់ដល់អ្នកបួស រស់នៅក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ដើម្បីទូលជ្រោងសាសនាឱ្យបានថ្កុំថ្កើងដរាបរៀងទៅ។

ក្រៅពីការលើកឡើងខាងលើ យើងឃើញថា វិន័យមានប្រយោជន៍១០យ៉ាងដែលព្រះបរមគ្រូទ្រង់បញ្ញត្តិមក ព្រោះទ្រង់យល់ប្រយោជន៍ចំពោះសង្ឃសាវ័កឬអ្នកបួស។ ប្រយោជន៍វិន័យ១០យ៉ាងនោះមានដូចតទៅនេះ៖

1. **សង្ឃសុដ្ឋុតាយ៖** ដើម្បីសេចក្ដីល្អដល់សង្ឃ
2. **សង្ឃផាសុតាយ៖** ដើម្បីការស្រួលដល់សង្ឃ
3. **ទុម្មង្គូនំ ភិក្ខូនំ និគ្គហាយ៖** ដើម្បីញ៉ាំញីពួកភិក្ខុដែលទ្រុស្តសីល
4. **បេសលានំ ភិក្ខូនំផាសុវិហារាយ៖** ដើម្បីនៅជាសុខដល់ពួកភិក្ខុដែលមានសីលជាទីស្រឡាញ់
5. **ទិដ្ឋធម្មិកានំ អាសវានំ សំវរាយ៖** ដើម្បីឃាត់នូវអាសវធម៌ទាំងឡាយក្នុងបច្ចុប្បន្ន។
6. **សម្បរាយិកានំ អាសវានំ បដិឃាតាយ៖** ដើម្បីឃាត់នូវអាសវ[14]ធម៌ទាំងឡាយក្នុងបរលោក។
7. **អប្បសន្នានំ បសាទាយ៖** ដើម្បីញ៉ាំងពួកជនដែលមិនទាន់ជ្រះថ្លាឲ្យជ្រះថ្លា
8. **បសន្នានំ ភិយ្យោភាវាយ៖** ដើម្បីញ៉ាំងពួកជនដែលជ្រះថ្លាហើយ ឲ្យរឹតតែជ្រះថ្លាឡើង
9. **សទ្ធម្មដ្ឋិតិយា៖** ដើម្បីញ៉ាំងព្រះសទ្ធម្មឲ្យស្ថិតស្ថេរ
10. **វិនយានុគ្គហាយ៖** ដើម្បីអនុគ្រោះដល់ព្រះវិន័យ៤យ៉ាងមានសំវរវិន័យជាដើម។

[14] អាសវ មានន័យថា សៅហ្មង ឧបទ្រព ចង្រៃ។

៤. ការសិក្សាអប់រំប្រកបដោយគុណតម្លៃ

យើងសង្កេតឃើញថា មានមនុស្សតិចតួចណាស់ ដែលបានដឹងពីវិភាគទានរបស់ព្រះពុទ្ធសាសនាចំពោះការអប់រំ។ សូម្បីតែនៅក្នុងប្រទេសកាន់ពុទ្ធសាសនាទាំងឡាយ ដែលមានប្រពៃណីទទួលការអប់រំពីពុទ្ធសាសនាជាប់មិនដាច់ អស់កាលជាច្រើនសតវត្សហើយក៏ដោយ ក៏ប្រព័ន្ធអប់រំបច្ចុប្បន្ននៃប្រទេសនោះលែងទៅជាការវិវត្តដោយផ្ទាល់នៃប្រពៃណីអតីតកាលនោះទៀតហើយ ទាំងមិនបិតនៅក្នុងបែបបទណាមួយ ដែលជាប់ទាក់ទងជាមួយការអប់រំពុទ្ធសាសនាដែរ[15]។

វត្តអារាម បានដើរតួនាទីនាំមុខក្នុងសហគមន៍ ក្នុងឋានៈជាមណ្ឌលផ្សាយចេញនូវគំនិត និងបច្ចេកទេសថ្មីៗ។ លោកសង្ឃ មានទឹកព្រះទ័យមេត្តាធម៌ និងដឹកនាំប្រជាជនកសាងផ្លូវ មន្ទីរពេទ្យ សាលារៀន មណ្ឌលក្មេងកំព្រា និងបង្កើតភាពសប្បាយរីករាយដទៃទៀត ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងវត្តអារាមសម្រាប់សហគមន៍ (រូបទី៣)។

រូបទី៣៖ ព្រះគ្រូ ជួន កក្កដា និងសមណសិស្សនៅវត្តប្រាសាទនាងខ្មៅកំពុងសិក្សា[16]

លោកបានលើកស្ទួយការងារសហប្រតិបត្តិការក្នុងកសិកម្ម និងសំណង់ សម្រាប់បម្រើសាធារណជន និងឯកជន។ វត្តអារាម នៅតែបន្តតួនាទីជាកន្លែងជួបជុំប្រជាជន ដើម្បីចាត់តាំងសកម្មភាពអភិវឌ្ឍសហគមន៍ នៅក្នុងប្រទេសកាន់ពុទ្ធសាសនានានា។ លោកសង្ឃនៅតែបានតាំងខ្លួនជានិច្ច ជាអ្នកផ្តើមគំនិតការងារ

---

[15] ផ្សាយរបស់ទស្សនាវដ្តីកម្ពុជសុរិយា ថ្ងៃទី១ ខែមីនា ឆ្នាំ ១៩៩៦ អត្ថបទរបស់លោក ឈន អៀម។

[16] វត្តប្រាសាទនាងខ្មៅ កំពុងក្លាយជាទីកន្លែងផ្តល់ការអប់រំដល់សាមណសិស្សជាង ៣៨៥អង្គ ព្រះជន្មចន្លោះពី៣ – ២០ព្រះវស្សាកំពុងទទួលបានការអប់រំ និងបណ្តុះបណ្តាលចំណេះដឹង អក្សរសាស្ត្រខ្មែរ ភាសាបាលី វិជ្ជានព្វន្ត និងការប្រតិបត្តិខ្លួនតាមគន្លងអប់រំសីលធម៌ព្រះពុទ្ធសាសនា (សាលាពុទ្ធិកបឋមសិក្សាវត្តប្រាសាទនាងខ្មៅ ស្ថិតនៅវត្តប្រាសាទនាងខ្មៅ មានទីតាំងស្ថិតនៅភូមិចារ ឃុំរវៀង ស្រុកសំពោង ខេត្តតាកែវ)។

ជាអ្នកនាំធ្វើការងារ និងជាអ្នកជំរុញរាល់ការងារ (រូបទី៤)។

រូបទី៤៖ សម្តេចព្រះមហាអរិយវង្ស បណ្ឌិត ឃី សុវណ្ណរតនា[17] អគ្គលេខាធិការថេរសភាពុទ្ធសាសនានៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា និងជាសាកលវិទ្យាធិការពុទ្ធិសាកលវិទ្យាល័យព្រះសីហនុរាជ និងមន្ត្រីបរិស្ថាន និមន្តដាំនិងដាំកូនឈើ១៥០ដើមនៅសាលាតិចណូ (រូបភាពរបស់កាសែតរស្មីកម្ពុជា)

ការរំដោះបញ្ញាខាងស្មារតីរបស់ពុទ្ធសាសនា គឺជាការលើកទឹកចិត្តដល់ការធ្វើឲ្យវិស័យអប់រំរីកចម្រើន ព្រោះកត្តាចម្បងមួយនៃអាកប្បកិរិយារបស់ពុទ្ធសាសនាចំពោះការរៀន ការបង្រៀន និងការស្រាវជ្រាវ គឺជាការលើកទឹកចិត្តឲ្យមានសេរីភាពរូបនីយកម្មខាងបញ្ញាស្មារតីដែលព្រះអង្គទ្រង់សម្តែងទុកមក។ ទន្ទឹមនឹងការសិក្សាយល់ដឹងពីតម្លៃនៃពុទ្ធបញ្ញត្តិ ការអប់រំផ្លូវចិត្ត ព្រះសង្ឃក៏ទទួលបានចំណេះដឹងផ្នែកភាសា អក្សរសាស្ត្រ ដូចជាភាសាបាលី ភាសាសំស្ក្រឹត ជាដើម។ទុនភាសាបាលី សំស្ក្រឹត មាននៅក្នុងការសិក្សាព្រះធម៌តាំងពីមុនសាងផ្នួស ពីព្រោះមុនសាងផ្នួសត្រូវឆ្លងកាត់ការសិក្សាធម៌វិន័យ។ នៅកម្ពុជាបច្ចុប្បន្ន ការអប់រំនៅក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា មានលក្ខណៈទំនើបជាងមុនដោយមានការចងក្រងសៀវភៅច្រើន កម្មវិធីសិក្សាក៏ដូចជាវិធីសិក្សារៀនសូត្រក៏មានការវិវឌ្ឍដែរ ពីព្រោះកន្លងមកការរៀនភាសាបាលីនៅកម្ពុជា បានប្រព្រឹត្តទៅតាមការរៀនសូធ្យចាំមាត់ ហើយដោយហេតុនេះត្រូវការយ៉ាងបន្ទាន់ឲ្យមានការផ្លាស់ប្តូរក្នុងវិធីបង្រៀន[18](រូបទី៤)។

---

[17] *សព្វថ្ងៃនេះ សម្តេចបានលាចាកសិក្ខាបទមកគ្រហស្ថដោយបម្រើការងាររាជការនៅក្រសួងការបរទេសក្នុងអាណត្តិទី៧នៃរាជរដ្ឋាភិបាលថ្មី ដឹកនាំដោយសម្តេចធិបតីហ៊ុន ម៉ាណែត ជានាយករដ្ឋមន្ត្រីនៃកម្ពុជា។*

[18] *ស្រង់ពីសៀវភៅបែបរៀនភាសាបាលី ភាគ១ ប្រាក់ ឃុន ផ្សាយដោយពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ១៩៩៧។*

រូបទី៤៖ ការបង្រៀននិងរៀននៅពុទ្ធិកវិទ្យាល័យ ប៊ុនរ៉ានីហ៊ុនសែនក្រពើហា ក្នុងក្រុងតាខ្មៅ

*ព្រះពុទ្ធសាសនា កំពុងដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់នៅក្នុងការអភិវឌ្ឍប្រទេសកម្ពុជា នៅពេលបច្ចុប្បន្ននេះ យើងសង្កេតឃើញមានព្រះសង្ឃជាច្រើនអង្គ បាននិងកំពុងចូលរួមធ្វើសកម្មភាពជួយដល់ការអភិវឌ្ឍនៅក្នុងសង្គមកម្ពុជា តាមរយៈការចុះអប់រំផ្ទាល់នៅតាមសហគមន៍ និងបានទេសនាធម៌វិន័យ និងសីលធម៌តាមប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ មានដូចជាវិទ្យុ ទូរទស្សន៍ បណ្ដាញសង្គម យូធូប ហ្វេសប៊ុក ជាដើម។ លើសពីនេះទៀតនោះ ការសិក្សារបស់សមណសិស្ស និស្សិតតាមពុទ្ធិកក៏ត្រូវការប្រឡងប្រជែងដូចសាលាសាធារណៈនានារបស់គ្រហស្ថដែរ ។ជាក់ស្ដែង កន្លងមកយើងឃើញមានសមណសិស្សនិមន្តមកប្រឡងនៅសាលាសិត្ស នៅក្រុងតាខ្មៅដោយមានការចូលរួមពី**សម្ដេចព្រះឧត្តមមុនី ជាសំអាង** មេគណខេត្តកណ្ដាលនិងលោកប៊ុនផេងអភិបាលរងខេត្តជាអធិបតី។ លោកអភិបាលរងមានប្រសាសន៍ថា សមណសិស្សទាំងអស់ ត្រូវគោរពវិន័យបទបញ្ជាផ្ទៃក្នុង នៃការប្រឡងអោយបានល្អ និងខិតខំបញ្ចេញឲ្យអស់ពីសមត្ថភាព លទ្ធភាពរាល់ចំណេះដឹងដែលមានដើម្បីទទួលបានលទ្ធផលល្អ ដែលជាការអភិវឌ្ឍធនធានបុព្វជិតឱ្យកាន់តែមានសុក្រិត្យភាព និងគុណភាពខ្ពស់ ពីព្រោះការប្រឡងនេះគឺជា កត្តាសំខាន់មួយសំរាប់អ្នកបួសបានរាស់ស្ទង់ចំណេះដឹងខាងផ្នែកព្រះពុទ្ធសាសនា ក៏ដូចជាចំណេះដឹងទូទៅសំរាប់ប្រតិបត្តិខ្លួនក្នុងនាមជាបុព្វជិត ស្របទៅនឹងគោលនយោបាយកំណែរទម្រង់ស៊ីជម្រៅរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល(រូបទី៥)។[19] មិនត្រឹមតែពុទ្ធិកវិទ្យាល័យទេ កម្ពុជា ក៏មានពុទ្ធិកសាកលវិទ្យាល័យដែរក្នុងការបម្រើឲ្យវិស័យអប់រំសិក្សាធិការ។យ៉ាងណាមិញ នៅក្នុងរាជធានីភ្នំពេញមានពុទ្ធិកសាកលវិទ្យាល័យចំនួន២កន្លែង គឺពុទ្ធិកសាកលវិទ្យាល័យព្រះសីហនុរាជ និងពុទ្ធិកសាកលវិទ្យាល័យព្រះសីហមុនីរាជា។ កម្មវិធីអប់រំសម្រាប់ពុទ្ធិកសាកលវិទ្យាល័យមានដូចជា៖ រដ្ឋបាលសាធារណៈនីតិសាស្ត្រ ភាសាអង់គ្លេស គ្រប់គ្រងទូទៅ អប់រំ*

[19] http://ckknews.link

ទស្សនវិជ្ជា អក្សរសាស្ត្រខ្មែរ និងព័ត៌មានវិទ្យា។ ដោយសារពុទ្ធិកសាកលវិទ្យាល័យទាំងពីរខាងលើ មានផ្តល់កម្មវិធីអាហារូបករណ៍ច្រើន ជួយដល់សមណនិស្សិត និងនិស្សិតទូទៅ ដែលពុំមានលទ្ធភាពគ្រប់គ្រាន់ សម្រាប់បង់ថ្លៃសិក្សានាំឱ្យមានចំនួនសមណនិស្សិត និងនិស្សិតទូទៅជាច្រើនរស់នៅតាមបណ្តាខេត្តនានា សំដៅមកសិក្សានៅពុទ្ធិកសាកលវិទ្យាល័យទាំងពីរនេះ។ នេះសរបញ្ជាក់ឲ្យឃើញថា កម្ពុជាបច្ចុប្បន្នការបណ្តុះបណ្តាលសង្ឃគឺមានយុទ្ធសាស្ត្រ មានកម្មវិធី មានផែនការ និងគោលនយោបាយអប់រំត្រឹមត្រូវ ព្រោះព្រះពុទ្ធសាសនា ជាសាសនារបស់រដ្ឋ។

រូបទី៥៖ កាត់វិញ្ញាសាក្នុងការប្រឡងចូលរៀនពុទ្ធិកអនុវិទ្យាល័យទូទាំងខេត្តកណ្តាល នៅព្រឹកថ្ងៃទី៩ ខែមីនា ឆ្នាំ២០២៣

៥. បញ្ញវន្តខ្មែរដែលទទួលបានការអប់រំខ្ពង់ខ្ពស់តាមរយៈព្រះពុទ្ធសាសនា

យើងដឹងមកហើយថា កម្ពុជាជាប្រទេសកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាតាំងពីយូរលង់ណាស់មកហើយ។ ភិក្ខុទាំងនោះ បានបង្កើតស្នាដៃអក្សរសាស្ត្រ សម្រាប់ការសិក្សាយ៉ាងច្រើនសន្ធឹកសន្ធាប់ ដែលនៅក្នុងនោះ លោកបានធ្វើការសិក្សា និងធ្វើវិភាគយ៉ាងល្អិតល្អន់ នូវពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះពុទ្ធ។ ស្នាដៃទាំងអស់នេះ មិនអាចកើតមានបាននៅក្នុងអំឡុងពេលខ្ទីនៃពីរសតវត្សដំបូងបានទេ ប្រសិនបើមុខងារអប់រំរបស់ព្រះសង្ឃព្រះពុទ្ធសាសនិក មិនត្រូវបានចាត់តាំងយ៉ាងរឹងមាំ តាំងតែពីដើមទីនៃសកម្មភាពចាត់ឲ្យទៅបំពេញបេសកកម្មរបស់ព្រះពុទ្ធនោះ។

បណ្ឌិត អ្នកប្រាជ្ញ បញ្ញវន្ត បានប្រសូត្រចេញពីព្រះពុទ្ធសាសនាមានទាំងបព្វជិត ទាំងគ្រហស្ថ[20]។ អ្នកដែលមានចំណេះដឹងជ្រៅជ្រះទាំងនោះមានដូចខាងក្រោម៖

- **បព្វជិត៖** សម្តេចសង្ឃរាជ ជួនណាត សម្តេចសង្ឃរាជ ហួត តាត ព្រះភិក្ខុប៉ាងខាត់ សម្តេចអ៊ុម ស៊ុម (រូបទី៦)……។

[20] គ្រហស្ថទីនេះ សម្តៅដល់បញ្ញវន្តឬអន្ទិតដែលចាកសិក្ខាបទពីសង្ឃភេទ។

រូបទី៦៖ សម្ដេច ជួន ណាត និងសម្ដេច ហួតតាត

- *គ្រូហស្ថ៖ ក្រមង៉ុយ លោកញ៉ុក ថែម សុត្តន្តប្រីជាឥន្ទ(រូបទី៧)...។*

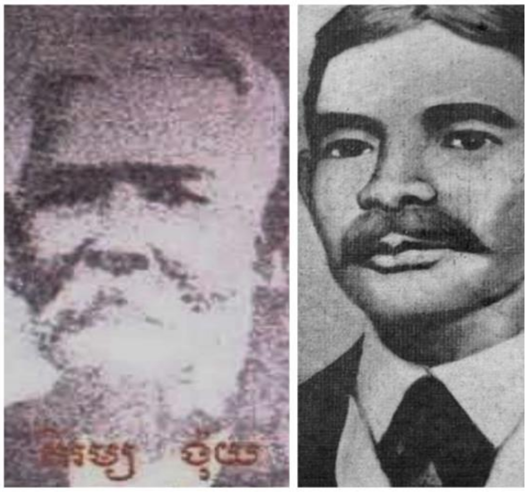

រូបទី៧៖ កវីអ៊ុក អ៊ូ ហៅង៉ុយ និង ឧកញ៉ា សុត្តន្តប្រីជាឥន្ទ

៦. សន្និដ្ឋាន

ព្រះពុទ្ធសាសនា ផ្តល់ភាពរីកលូតលាស់យ៉ាងច្រើននៅក្នុងសង្គម ឲ្យតែមានការបដិបត្តិត្រឹមត្រូវ ច្បាស់លាស់ ប្រកបដោយចក្ខុវិស័យ។ ពីមុន ប្រពៃណីការអប់រំរបស់ព្រះពុទ្ធសាសនាត្រូវបានគេបោះបង់ចោលស្ទើរតែទាំងស្រុង ប៉ុន្តែនៅមានសេសសល់តែបន្តិចបន្តួច ដែលគេឃើញមានរក្សាទុកនៅក្នុងការចាត់តាំងរបស់វត្តអារាម សម្រាប់ការហ្វឹកហ្វឺនភិក្ខុ-សាមណេរ។ ចំណុចនេះហើយ វត្តអារាម បានក្លាយទៅជាស្ថាប័នសម្រាប់ការអប់រំជាប្រពៃណីដែលត្រូវបានគេរក្សាទុករហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ន សូម្បីវត្តអារាមមួយយ៉ាងតូច តាំងនៅកៀនកោះដាច់ស្រយាលមួយនៃប្រទេសកាន់ពុទ្ធសាសនា ក៏គង់បានទៅជាមណ្ឌលរៀនសូធ្យ[21]មួយដ៏សំខាន់ដែរ។ នៅក្នុងការរីកដុះដាលនៃប្រព័ន្ធអប់រំរបស់វត្ត កើតមានគោលការណ៍ដ៏មានអត្ថន័យមួយចំនួន ត្រូវបានគេយកមកអនុវត្ត ។

ជាការបន្តមរតកអប់រំនៃព្រះពុទ្ធសាសនា សាលារៀន ពុទ្ធិកសិក្សា បានបង្កើតឡើងជា

[21] *សូធ្យ មានន័យថាតាមរបៀបដែលទន្ទេញចាំមាត់៖សូត្រធម៌ សូត្របាលី។សូធ្យនិងសូត្រមានន័យដូចគ្នា។*

បន្តបន្ទាប់ ដើម្បីបម្រើវិស័យសិក្សាធិការ។ វាជាការរួមចំណែកបន្ថែមលើការអប់រំខាងបញ្ញាស្មារតី និងសង្គមតាមរយៈពុទ្ធបញ្ញត្តិឬធម៌វិន័យ ដែលមានសារៈសំខាន់សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍប្រទេសជាតិ និងសីលធម៌សង្គម។ ព្រះសង្ឃ បាននិងកំពុងរួមចំណែកយ៉ាងសន្ធឹកសន្ធាប់ក្នុងការអភិវឌ្ឍព្រះពុទ្ធសាសនា សង្គមកម្ពុជា ហើយអង្គខ្លះដែលលាចាកសិក្ខាបទក៏មានធនធានចំណេះដឹងបម្រើសង្គមជាតិដែរ។ ដូចនេះ យើងអាចនិយាយបានថា ព្រះពុទ្ធសាសនាអប់រំមនុស្សឱ្យមានសន្តិភាពនិងការអភិវឌ្ឍ។

គន្ថនិទ្ទេស

-កាសែតកោះសន្តិភាព ផ្សាយថ្ងៃទី១៧ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០២១

-ជួន ណាត ***វចនានុក្រមខ្មែរ ផ្សាយដោយពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ*** ១៩៦៧

-ឈន អៀម ***ការអប់រំរបស់ពុទ្ធសាសនា*** ផ្សាយក្នុងទស្សនាវដ្ដីកម្ពុជសុរិយា ដោយពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ១៩៩៦

-ប្រាក់ យុន ***បែបនៃរៀនភាសាបាលី*** ផ្សាយដោយពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យណា១៩៩៧

-រដ្ឋធម្មនុញ្ញព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ១៩៩៣

- វចនានុក្រមOXFORD Language dictionary

-Facebook page: ពុទ្ធិកវិទ្យាល័យប៊ុនរ៉ានីហ៊ុនសែនក្រពើហា

- Facebook page: ពុទ្ធិកអនុវិទ្យាល័យវត្តសិត្បូ

-https://education.ams.com.kh

- http://ckknews.link

-https://km.warbletoncouncil.org

-https://studybuddhism.com

-https://thehrdaily.com.dream

-https://www.pailin.org.kh

-https://www.sangapac.com